

Okulöncesi Çocuklarının Yaratıcı Yetenekleri İle Öğretmenlerin İç-Dış Denetimli Olma ve Problem Çözme Stilleri Arasındaki İlişkinin Farklı Değişkenler Açısından Belirlenip Kıyaslanması

Yasemin ARGUN^{*}, Ebru TOPAK^{**}

ÖZET

Çocukların, üretken ve duyarlı kişiler olmaları, biliş ve biliş dışı alanların birlikte eğitilmesine bağlıdır. Bu davranışın kazandırılmasında öğretmenin tutumlarının önemli yeri bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı, okulöncesi çocuklarının yaratıcı yetenekleri ile öğretmenlerinin iç-dış denetimli olma ve sorunlarını çözümlenme becerilerinden arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler yönünden kıyaslayarak incelemektir.

Araştırmanın örneklemini, İlköğretim Okullarının anasınıfları ve bağımsız anaokullarında öğrenim gören 72 çocuk ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem grubu tesadüfi olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın sonucunda, çocukların yaratıcılık puanları ile cinsiyetleri ($p < 0.05$), anne ve baba işi, annenin ve babanın öğrenim durumu, ailenin ekonomik düzeyi, çocukların sahip oldukları kardeş sayısı ($p < 0.01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca; öğretmenlerin çalışma ortamlarından memnun olup-olmaması ile denetim odağı ve problem çözme becerileri arasında $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı ve doğru yönde ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: yaratıcılık, iç-dış denetim, problem çözme, okulöncesi, akıcılık, özgünlük, esneklik, detaylara girme

ABSTRACT

Children's being productive and sensitive people is related to the training of conscious and unconscious fields together. In the development of these behaviours, the teacher's attitudes have an important role.

The aim of this research is to examine the relationship between the pre-school children's creative abilities and the teacher's having an inner-external control and their problem-solving skills, from the angles of different variables.

The subjects of the experiment are consist of 72 children, being educated in the kindergartens of the primary education schools and in the independent kindergartens and the teachers of these children. The subjects of this experiment have been determined coincidentally.

At the end of the experiment, it has been found out that there is a statistically meaningful relationship among the children's creativity points and their gender ($p < 0.05$), the job of the mother and the father, the education level of the mother and father, the economical situation of the family, the number of the brother and sister of the children. Besides, it has been found out that there is a $p < 0.05$ level and at the same direction relationship among the teachers' being glad or not about their studying atmosphere, their locus of control and their problem solving abilities.

Key Words: Creativity, internal-external control, problem-solving, pre-school, fluency, originality, flexibility, elaboration

^{*} Yasemin Argun, Öğr.Gör., DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği, İzmir. yasemin.argun@deu.edu.tr

^{**} Ebru Topak DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği, İzmir.

1.GİRİŞ

Yaratıcılık, bilinenlerden yeni bir şeyler ortaya çıkarma, yeni, özgün bir senteze varma, sorunlara yeni çözüm yolları bulma, yeni ilişkiler kurma şeklinde tanımlanabilir [1].

Yaratıcı çocukların belli başlı özellikleri, hayal gücü yüksek, kendine güvenen, yüksek enerjili, maceracı, şakacı ve mizahçı, meraklı, akıcı konuşabilen, idealist, artistik ve estetik ilgilere sahip, yeniliklere düşkün, dikkatli, karmaşık kişiliği olan, kaygılı, düzensiz ve rahat davranışlardır. Okul ve sınıf ortamlarında eğitimcilerin yaratıcı öğrencileri tanımları, yaratıcılık ve özgünlüğün pekiştirilmesi, benimsenmesi gereken bir tutumdur [2].

Denetim odağı kavramı "Locus of Control" kavramına karşılık olarak kullanılmıştır. Rotter (1966), denetim odağını kişinin kendi dışındaki güçlerce mi yoksa kendisi tarafından mı denetlendiğine ilişkin genel bir beklenti olarak tanımlar [3]. Rotter'in bu tanımlamasından da anlaşılacağı gibi, denetim odağı; yaşam olayları üzerindeki denetime ilişkin olarak kişinin inançlarına başvurmasıdır [4].

İçsel denetime sahip birey, başarısızlığının üstesinden gelebilme, çaresizliği çok az duyma, zevk almada yetenekli olma gibi olumlu psikolojik davranışlarıyla tanımlanır [5].

Dış denetimli kişilerin, diğerlerine kıyasla daha çok öfke duydukları ve başka insanları daha az dostça gördükleri saptanmıştır. Dışsal denetimlere inananlar, daha az inandırıcıdır. Kişisel ilişkilerinde iknadan çok güce inanırlar, zihinsel problemlerin çözümünde daha çok pasiftirler, iş başında daha az becerikli ve uzmandırlar. Çevresi üzerinde kontrollerinin olmadığına inandıklarından dolayı daha kaygılı, pasif, kuşkucu ve dogmatiktirler [6].

Problem çözme stilleri, bireyin karşılaştığı problemlere çözüm yolları bulma becerileri konusunda kendilerini algılayışlarına göre farklılık göstermektedirler. Phares'e [7] göre, iç denetimli bireyler karşılaştıkları problemlerin çözüm yollarına karar vermeden önce ilgili uyaran ve ipuçlarına daha fazla dikkat etmekte, kendi yargılarına daha fazla güvenmekte ve başarıya daha fazla değer vermektedirler

2.AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, okulöncesi çocukların yaratıcı yeteneklerinin öğretmenlerin denetim odağı ve problem çözme stilleri arasındaki ilişkiyi çeşitli sosyo-demografik özellikler açısından incelemektir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Cinsiyetlerine göre çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
- 2- Anne-babanın öğrenim durumları Çocukların yaratıcılık düzeyleri ile ilişkili midir?
- 3- Anne-babanın işi ile çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
- 4- Çocukların içinde buldukları sosyo-ekonomik düzey onların yaratıcı yeteneklerini etkilemekte midir?
- 5- Çocukların sahip oldukları kardeş sayısı yaratıcılık yeteneklerini etkilemekte midir?
- 6- Öğretmenlerin problem çözme düzeyleri ve denetim odakları medeni durumlarından etkilenmekte midir?
- 7- Öğretmenlerin mesleklerini isteyerek seçip seçmeme ve çalışma ortamından memnuniyet dereceleri problem çözme ve içsel-dışsal denetimli olma özelliklerini etkilemekte midir?
- 8- Öğretmenlerin ne kadar uğraşılırsa bazı insanların memnun edilemeyeceği düşünceleri onların denetim odağı ve problem çözme puanlarını etkilemekte midir?
- 9- Çocukların yaratıcılık puanları ile öğretmenlerin denetim odağı ve problem çözme puanları arasında ilişki var mıdır?
- 10- Öğretmenlerin denetim odağı ve problem çözme stilleri arasında ilişki var mıdır?

3.YÖNTEM

3.1. Evren

Araştırmanın evreni İzmir ili merkezinde okulöncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören çocuklar ve onların öğretmenlerinden oluşmaktadır.

3.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemini İzmir ili merkezindeki anasınıfları ve bağımsız anaokullarında öğrenim gören toplam 38 kız, 34 erkek olmak üzere toplam 72 okulöncesi öğrencisi ve 63 öğretmenden oluşturmaktadır. Örneklem grubu tesadüfi olarak belirlenmiştir.

Örnekleme oluşturan çocukların % 7'si alt, % 81'i orta ve % 12'si üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarıdır. Çocukların % 40'ı ailenin tek çocuğudur. Örneklemin % 31'i tek kardeşe, %29'u iki kardeşe sahiptir.

Örnekleme oluşturan öğretmenlerin yaşları 18 ila 50 arasında dağılım göstermektedir. Öğretmenlerin % 60'ı evli ve % 40'ı bekarıdır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çocukların yaratıcı yeteneklerini ölçmek amacıyla Torrance Yaratıcı Düşünce Testi Şekil A Formu (Torrance Test of Creative Thinking), öğretmenlerin iç-dış denetimli olma özelliklerini ölçmek amacıyla Rotter' in İç-Dış Denetim Odağı Ölçeği (Rotter' s Internal-External Locus of Control Scale), problem çözme stillerini belirlemek amacıyla Problem Çözme Envanteri (Problem Solving Inventory) Şekil A Formu ile öğretmenler ve çocuklara yönelik bazı demografik bilgilerin yer aldığı bilgi formu uygulanmıştır.

3.3.1. Torrance Yaratıcı Düşünce Testi Şekil A Formu (Torrance Test of Creative Thinking)

Ölçek Torrance tarafından hazırlanmıştır. Testte, resim oluşturma, resim tamamlama ve paralel çizgilerden resim oluşturma etkinlikleri bulunmaktadır. Bu etkinliklerle, çocukların orijinallik (Orijinality), esneklik (Flexybility), akıcılık (Fluency), ve detaylara girme (Elaboration) puanları belirlenmiştir [8].

Akıcılık; belli bir süre içinde çok sayıda kabul edilebilecek düşünce, çözüm ya da alternatifler üretmektir.

Esneklik; üretilen düşünce, çözüm ya da alternatiflerin farklı tür veya sınıflara ait olmasıdır.

Orijinallik; olaylara farklı açıdan bakma ve alışılmışın dışında farklı olanı yaratabilme yeteneğidir.

Detaylara girme; bir düşüncenin çeşitli ayrıntılara girerek tanımlanmasıdır [9].

3.3.2. Rotter'in İç-Dış Denetim Odağı Ölçeği (Rotter's Internal-External Locus of Control Scale):

Ölçek bireye ve gruba kolay uygulanabilir bir ölçektir. Ölçekte her maddede a ve b harfleri ile gösterilen iki seçenek bulunmaktadır. Testi yanıtlayan kişiden kendisine uygun olan cümleyi seçmesi ve bunu işaretlemesi istenir. Ölçek 29 maddeden oluşmaktadır. Maddelerden 6'sı dolgu maddesi olduğu için

puanlanmamaktadır. Bunun dışında kalan maddelerin a seçenekleri veya b seçenekleri 1'er puan almaktadır. Böylece 0 ile 23 arasında puan alınabilmektedir. Yükselen puanlar dış denetim odağı inancında artışı göstermektedir.

Ölçeğin madde-toplam puan korelasyonlarının .11 ile .48 arasında değiştiği, iç tutarlılık katsayısının .77 olarak bulunduğu, tekrar test güvenilirlik katsayısının .49 ile .83 arasında değiştiği bildirilmiştir [10].

3.3.3. Problem Çözme Envanteri (Problem Solving Inventory):

Form a (PSI-A): Kendini değerlendirme türü bir ölçek olup, 35 maddeden oluşan, 1-6 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Her madde için kişilere kendilerinin hangi sıklıkla ölçek maddelerindeki gibi davrandıkları sorulmaktadır. Verilen cevaplara 1 ile 6 arasında değişen puanlar verilir. Puanlama sırasında 9, 22 ve 29. maddeler puanlama dışı tutulur. Ölçekteki bazı maddeler ters puanlanmaktadır. Puan ranjı 32-192'dir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını göstermektedir.

Ölçekten elde edilen Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı .90, alt ölçekler için elde edilen katsayılar .72 ile .85 arasında bulunmuştur. Ölçeğin madde-toplam puan korelasyonlarının ranjı .25 ile .71, test-tekrar test güvenilirliği katsayıları .83 ile .89 arasında değişmektedir. Ölçeğin problem çözme yeteneğine güven, yaklaşma-kaçınma ve kişisel kontrol olmak üzere üç alt faktörler arasındaki korelasyon katsayılarının ranjı 0.38 ile 0.49 dır [10].

3.4. Puanlama

Torrance Yaratıcı Düşünce Testi Şekil a Formu uygulanan her öğrenciye ait akıcılık, esneklik ve orijinallik puanları hesaplanmıştır.

Rotter'in İç-Dış Denetim Odağı Ölçeği ve Problem Çözme Envanterinden elde edilen cevaplar değerlendirilmiş toplam puanlar elde edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde yüzdelik değerler, "t" testi ve çok yönlü varyans analizi ile korelasyon katsayıları teknikleri kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde çocukların yaratıcılık düzeylerini ve öğretmenlerin problem çözme becerileri ve denetim odağını etkileyen değişkenler ve çocukların yaratıcılık puanları ile öğretmenlerin denetim odağı ve problem çözme puanlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

I. Çocukların Yaratıcılık Düzeylerini Etkileyen Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlgili Bulgular

Bu bölümde sosyo - demografik değişkenlere göre okulöncesi çocuklarının yaratıcılık düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı derecede etkileyen değişkenlerin "t" testi ve ANOVA Varyans analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Veriler tablo 3 ve tablo 4'te gösterilmiştir. Elde edilen bulgular cinsiyet, anne-babanın öğrenim durumu, anne-baba işi, ekonomik düzey ve kardeş sayısı gibi sosyo-demografik özelliklere göre düzenlenmiştir.

Cinsiyet: Bu çalışmada kızların akıcılık ($\bar{x}=36,842$), esneklik ($\bar{x}=695,395$), orijinallik ($\bar{x}=105,763$) ve detaylara girme ($\bar{x}=244,97$) puanları ile erkeklerin akıcılık ($\bar{x}=37,088$), esneklik ($\bar{x}=727,912$), orijinallik ($\bar{x}=106,059$) ve detaylara girme ($\bar{x}=200,32$) puanları karşılaştırılmış, erkek çocukların akıcılık, esneklik ve orijinallik puanları kızlardan daha yüksek bulunmuştur. Ancak aralarındaki fark anlamlı düzeyde çıkmamıştır. Çocukların

cinsiyetleri ile detaylara girme puanları arasında kızların lehine $p=0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür (tablo 1).

Cinsiyetin, çocukların aldıkları yaratıcılık puanları üzerinde farklılık yaratıp yaratmadığı çeşitli araştırmalarla incelendiğinde, kullanılan testlere, örneklem ve araştırma desenlerine göre farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir [11].

Bulgularımıza paralel olarak Özben ve Argun'un üniversite öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerini çeşitli sosyo-demografik özelliklere göre inceledikleri araştırmalarında, kız öğrencilerin yaratıcılık puanları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur [12].

Khotena'nın 118 anaokulu çocuklarıyla yaptığı araştırmasında, yaratıcı düşüncenin gelişimini incelemiş, kız çocuklarının esneklik ve detaylara girme boyutlarında daha başarılı oldukları görülmüştür [13].

Sonuçlara göre, kız çocukların anaokulu eğitimi sırasında yaratıcı yeteneklerinin detaylara girme boyutunun erkek çocuklardan daha fazla olumlu yönde etkilendiğini söyleyebiliriz. Bu da kızların çeşitli fikirler geliştirmekte erkek çocuklara göre daha istekli davranması ve etkinliklere daha fazla zaman ayırma isteğinden kaynaklanabilir.

Tablo 1'de örnekleme oluşturan çocukların cinsiyetleri ile yaratıcılık düzeyleri arasındaki "t" testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1: Örneklemi Oluşturan Çocukların Cinsiyet İle Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki "t" Testi Sonuçları

Değişkenler	N	Akıcılık				Esneklik				Orijinallik				Detaylara Girme				
		\bar{X}	ss	t	önem	\bar{X}	ss	t	önem	\bar{X}	ss	t	önem	\bar{X}	ss	t	önem	
Cinsiyet																		
kız	38	36,842	7,793	-132	,895	695,395	202,555	-591	,557	105,763	46,654	-0,25	,980	244,97	125,10	1,802	0,05*	
erkek	34	37,088	7986			727,912	263,201			106,059	55,462			200,32	82,89			

Anne-Babanın Öğrenim Durumu: Lisans üstü eğitimi yapan annelerin çocuklarının (akıcılık $\bar{x}=40,000$) ve orijinallik ($\bar{x}=133,000$) puan ortalamaları; ilkökul mezunu (akıcılık $\bar{x}=299,222$; orijinallik $\bar{x}=76,33$); lise mezunu (akıcılık $\bar{x}=38,952$; orijinallik $\bar{x}=122,286$); yüksek okul mezunu (akıcılık $\bar{x}=37,909$; orijinallik $\bar{x}=100,824$)

annelerin çocuklarından daha yüksek bulunmuştur.

Annelerin öğrenim durumları ile çocukların yaratıcılık puanları arasında akıcılık ($p=0,043$) ve orijinallik ($p=0,021$) puanlarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (tablo2).

Aral [14] ve Tulgay'ın [15] ergenler üzerinde yaptığı çalışmanın sonucunda çocukların yaratıcılık düzeylerinin annelerin eğitim düzeyinden etkilendiği sonucuna varılmıştır. Karlı-Tuna'nın [16] araştırma sonucunda da benzer bulgular mevcuttur. Eğitim düzeyi yüksek olan anneler çocuklarının

yaratıcılıklarını keşfetmelerine ortam hazırlamakta, fırsat vermektedirler. Bu sonuçlar araştırmadan elde edilen bulgularımızı desteklemektedir.

Davaslıgil'in ailenin tutumları ile yaratıcılık arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada öğrenim düzeyi düşük olan annelerin çocuklarının TYDT'den aldıkları orijinalite puanlarının, yüksek öğrenim görmüş annelerin çocuklarının puanlarından anlamlı düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın verileri ile paralellik göstermektedir [2].

Babaların öğrenim durumları ile çocukların yaratıcılık puanları arasındaki fark incelendiğinde, çocukların detaylara girme puanlarının ($p=0,000$) babaların öğrenimlerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilendiği görülmektedir. Üniversite mezunu babaların çocuklarının detaylara girme puanları ($\bar{x}=749$) diğer okullardan mezun olan babaların (ilkokul $\bar{x}=152,143$; ortaokul $\bar{x}=114,500$; lise $\bar{x}=221,461$) çocuklarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (tablo2).

Şen [17] babaların eğitim düzeyi ile çocukların yaratıcılık puanlarını karşılaştırdığı araştırmasında, babaların eğitim düzeyinin üniversite olan grubun yaratıcılık puanlarının babaları ortaokul, lise ve ilkokul mezunu olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Babaların eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarına olan ilgileri artmakta ve onlarla daha doyurucu bir iletişime geçmekte, daha iyi olanaklar sunmaktadırlar. Bu yöndeki ilgi, çocukların yaratıcılık düzeylerini desteklemektedir.

Anne-Babanın İş: Annenin işi ile öğrencilerin esneklik puanları arasındaki fark $p<0,01$ düzeyinde anlamlıdır. Akıcılık ($p=0,184$), orijinalite ($p=0,898$) ve detaylara girme ($p=0,752$) puanları arasındaki fark ise anlamlı çıkmamıştır (tablo2).

Babanın işi ile çocukların yaratıcılık puan ortalamaları incelenmiş, akıcılık ($\bar{x}=40,000$), orijinalite ($\bar{x}=115,000$) ve detaylara girme ($\bar{x}=440,0$) puan ortalamaları en yüksek olan grubun, babaları yönetici olarak çalışanların çocukları oluşturmaktadır. Babaları mühendis olarak çalışan öğrencilerin Esneklik ($\bar{x}=769,875$) puan ortalaması diğerlerinden yüksek bulunmuştur. Baba işi ile çocukların akıcılık puanları arasında ($p=0,000$) istatistiksel

olarak $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur (tablo 2).

Yüksek öğrenimleri sonucunda elde edecekleri mesleklerde çalışan babaların çocuklarının yaratıcılık puanlarının diğerlerinden yüksek olması, anne-babanın işi ile öğrenim durumları arasında paralellik olduğunu göstermektedir. Araştırmadan elde edilen iki bulgu birbirini destekler niteliktedir.

Sosyo-Ekonomik Düzey: Orta sosyo-ekonomik düzeye mensup ailelerden gelen çocukların yaratıcılık puanları (akıcılık $\bar{x}=37,810$; esneklik $\bar{x}=719,052$; orijinalite $\bar{x}=106,672$; detaylara girme $\bar{x}=233,310$) alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerin çocuklarından daha yüksek çıkmıştır. Tablo 2'de görüldüğü gibi, sosyo-ekonomik düzey ile çocukların akıcılık puanları arasındaki fark $p<0,01$ ($p=0,006$) düzeyinde anlamlıdır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda, orta sosyo-ekonomik gruba mensup çocukların akıcılık, esneklik, orijinalite, detaylara girme puanları arasındaki farkın önemli olduğu görülmüştür.

Sungur [18] çalışmasında, yaratıcı olan bireylerin orta ve üstünde ekonomik düzeye sahip olduklarına değinmektedir. Şen'in [17]) yüksek okul öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerini incelediği araştırmasında, ekonomik durumları orta ve iyi olan öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin kötü olan gruba göre anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, araştırmadan elde edilen verileri destekler niteliktedir.

Sosyo-ekonomik düzeyin iyi olması bireye sunulan olanakların, uyarıların çokluğu anlamına gelmekte ve bireyin yaratıcılığını geliştirmesine uygun ortam sağlamayı kolaylaştırmaktadır.

Kardeş Sayısı: Çocukların kardeş sayısı ile yaratıcılık puanları incelendiğinde detaylara girme puanları ile kardeş sayısı arasındaki fark $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($p=0,036$). Akıcılık ($p=0,868$), esneklik ($p=0,584$) ve orijinalite ($\bar{x}=0,155$) puanları arasındaki fark anlamlı çıkmamıştır.

Tablo 2'de Örneklemi Oluşturan Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri İle Yaratıcılık Düzeyleri arasındaki Varyans Analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2: Örneklemi Oluşturan Çocukların Sosyo-Demografik Değişkenleri İle Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki Çok Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler	KT	sd	KO	F	Önem
Babanın İşi					
Akıcılık					
Gruplar arası	1622,58	6	270,43	6,438	0,00**
Gruplar içi	2730,29	5	42,00		
Toplam	4352,87	71			
Baba Öğrenim Durumu					
Detaylara girme					
Gruplar arası	338256,69	5	67651,34	8,871	0,000**
Gruplar içi	503340,42	66	7626,37		
Toplam	841597,11	71			
Anne İş					
Esneklik					
Gruplar arası	777587,1	4	194396,78	4,277	0,004**
Gruplar içi	304551,2	67	45455,41		
Toplam	382309,9	71			
Anne Öğrenim Durumu					
Akıcılık					
Gruplar arası	678,73	5	135,75	2,438	0,043*
Gruplar içi	3674,14	66	55,67		
Toplam	4352,87	71			
Orijinallik					
Gruplar arası	32370,62	5	6474,12	2,855	0,21*
Gruplar içi	149673,70	66	2267,78		
Toplam	182044,32	71			
Ekonomik Düzey					
Akıcılık					
Gruplar arası	600,76	2	300,38	5,524	0,006**
Gruplar içi	3752,11	69	54,38		
Toplam	4352,87	71			
Kardeş Sayısı					
Detaylara girme					
Gruplar arası	77611,13	2	38805,57	3,505	0,036*
Gruplar içi	763985,98	69	11072,26		
Toplam	841597,11	71			

II. Öğretmenlerin Problem Çözme Becerileri ve Denetim Odağını Etkileyen Değişkenlerle İlgili Bulgular

Yaş: 42-49 yaş grubuna mensup öğretmenlerin denetim odağı puanları ($\bar{x}=11,500$), 26-33 yaş ($\bar{x}=9,400$), 18-25 yaş ($\bar{x}=8,000$), 26-33 yaş ($\bar{x}=9,400$) ve 34-41 yaş ($\bar{x}=10,200$) ve 34-41 yaş ($\bar{x}=10,200$) grubu öğretmenlerinden daha yüksek bulunmuştur. Aralarındaki fark ($F=0,530$, $p=0,715$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Öğretmenlerin problem çözme becerileri puanlarına bakıldığında; 34-41 yaş grubu öğretmenler ($\bar{x}=94,400$), 18-25 ($\bar{x}=81,571$), 26-33 ($\bar{x}=86,800$), 42-49 ($\bar{x}=84,250$) yaş grubuna mensup öğretmenlere göre problem çözme konusunda kendilerini daha yetersiz olarak algılamaktadırlar. Ancak, aralarında

istatistiksel olarak ($F=0,68$, $p=0,580$) anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Medeni Durum: Evli olan öğretmenlerin denetim odağı puanları ($\bar{x}=10,079$) bekarlardan ($\bar{x}=9,560$) daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bulgu, evli öğretmenlerin dış denetimli olma özelliklerinde artış olduğunu göstermektedir. Aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Öğretmenlerin medeni durumları ile problem çözme stilleri incelendiğinde ($t=1,4000$, $F=0,706$, $p=0,16790$), evli olan öğretmenlerin ($\bar{x}=84,868$) bekar öğretmenlere göre ($\bar{x}=77,680$) problem çözme becerileri konusunda kendilerini yetersiz algıladıkları görülmektedir. Ancak, aralarındaki fark anlamlı değildir (Tablo 3).

Mesleki Kıdem: Mesleki kıdemleri 1-5 yıl ($\bar{x}=10,500$) ve 15 yıl ve üstü ($\bar{x}=10,500$) olan öğretmenlerin dış denetimli olma eğilimleri kıdemleri 0-1 yıl ($\bar{x}=8,833$), 5-9 yıl ($\bar{x}=9,500$), 10-14 yıl ($\bar{x}=8,500$) olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Mesleki kıdemleri 10-14 yıl ($\bar{x}=95,833$) olan öğretmenler, problem çözme becerileri konusunda 0-1 yıl ($\bar{x}=80,167$), 1-5 yıl ($\bar{x}=92,000$), 6-9 yıl ($\bar{x}=90,000$) ve 15 yıl ve üstü ($\bar{x}=83,250$) olanlara göre kendilerini daha yetersiz olarak algılamaktadırlar. Mesleki kıdem ile denetim odağı ($p=0,99$) ve problem çözme becerileri ($p=0,889$) arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamıştır.

Küçükkaragöz [19] ilkökul öğretmenlerinin denetim odağını çeşitli sosyo demografik özelliklere göre incelediği araştırmasında, denetim odağı puanları ile öğretmenlerin mesleki hizmet süreleri arasında anlamlı düzeyde farklılık bulamamıştır. Bulgu, araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

Mesleği İsteyerek Seçip Seçmeme: Mesleğini isteyerek seçen öğretmenlerin denetim odağı ($\bar{x}=81,873$) ve problem çözme ($\bar{x}=9,964$) puanları isteyerek seçmeyen öğretmenlerden yüksek bulunmuştur. Mesleğini isteyerek seçen öğretmenler olayların nedenlerini kendi güçleri dışındaki olaylara yüklenme eğiliminde oldukları ve problem çözme becerileri konusunda kendilerini daha yetersiz olarak algıladıkları görülmektedir. Aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunamamıştır (Tablo3).

Çalışma Ortamından Memnuniyet: Çalıştıkları ortamdan memnun olmadıklarını düşünen öğretmenlerin denetim odağı ($\bar{x}=12,500$) ve problem çözme ($\bar{x}=96,750$) puanları memnun olduklarını düşünenlerden (denetim odağı $\bar{x}=9,793$, problem çözme $\bar{x}=80,655$) daha yüksek bulunmuştur. Çalışma ortamından memnun olmayan öğretmenler içinde buldukları şartları kendi yetenekleri dışındaki güçlere bağlama eğiliminde oldukları ve problem çözümünde kendilerini daha yetersiz buldukları görülmektedir. Denetim odağı ($F=2,747$, $t=-12,022$, $p=0,48$) ve problem çözme ($F=3,234$, $t=-2,645$, $p=0,49$) puanlarında $p<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak ters yönlü bir ilişki bulunmuştur (Tablo 3). Bu sonuçtan, öğretmenler dış şartların olumlu etkilerine inandıklarında, problem çözme becerilerini daha etkili bir şekilde kullandıkları söylenebilir.

Tablo 3'te öğretmenlerin medeni durumları, mesleğini isteyerek seçip-seçmeme ve insanların memnun edilip-edilemeyeceği düşüncesi ile denetim odağı ve problem çözme puanları arasındaki "t" testi ve varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Medeni Durumları, Mesleği İsteyerek Seçmeleri, çalışma Ortamından Memnuniyet ve İnsanların Memnun Edilemeyeceği Düşüncesi İle Denetim Odağı Ve Problem Puanları Arasındaki "t" Testi ve Çoklu Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	\bar{X}	sd	f	t	Önem
Medeni Durum				Denetim odağı		
Evli	38	10,079	2,593	0,078	,733	,466
Bekar	25	9,560	2,973			
Medeni Durum				Problem Çözme		
Evli	38	84,868	20,850	,706	1,378	,173
Bekar	25	77,680	19,325			
Mesleği İsteyerek Seçme				Denetim odağı		
Evet	55	9,964	2,762	0,213	1,00	0,320
Hayır	7	8,857	2,609			
Mesleği İsteyerek Seçme				Problem Çözme		
Evet	55	81,873	19,278	4,950	,231	,824
Hayır	7	79,286	28,802			
Çalışma Ortamından Memnuniyet				Denetim odağı		
Evet	58	9,793	2,647	2,747	-2,022	0,00048**
Hayır	4	12,500	1,000			
Çalışma Ortamından Memnuniyet				Problem Çözme		
Evet	58	80,655	20,560	3,234	-2,645	0,049*
Hayır	4	96,750	10,905			
İnsanların Memnun Edilip-Edilemeyeceği Düşüncesi				Denetim odağı		
	K.T	Sd	K.O	F	Önem	
Gruplar Arası	16,338	12	1,361	2,912	0,004**	
Gruplar İçi	23,377	50	,468			
Toplam	39,714	62				
İnsanların Memnun Edilip-Edilemeyeceği Düşüncesi				Problem Çözme		
Gruplar Arası	33,881	43	,788	2,566	0,015*	
Gruplar İçi	5,833	19	,307			
Toplam	39,714	62				

**p<0.01, *p<0.05

III. Çocukların Yaratıcılık Puanları İle Öğretmenlerin Denetim Odağı ve Problem Çözme Puanlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4'da öğretmenlerin denetim odağı ve problem çözme becerileri puanları ile çocukların yaratıcılık puanları arasındaki Pearson Korelasyon katsayıları sonuçları verilmiştir.

Tablo 4: Öğretmenlerin Problem Çözme Becerileri Ve Denetim Odağı Puanları İle Çocukların Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki Pearson Korelasyon Puanları Sonuçları

	Akıcılık	Esneklik	Orijinallik	Detaylara Girme	Denetim Odağı
Esneklik					
Pearson Korelasyon	,378**				
Önem	0,001				
n	72				
Orijinallik					
Pearson Korelasyon	,326**	,422**			
Önem	0,005	,000			
n	72	72			
Detaylara Girme					
Pearson Korelasyon	-,018	,177	,143		
Önem	,881	,137	,230		
n	72	72	72		
Denetim Odağı					

Pearson Korelasyon	-,012	-,059	,069	,094	
Önem	,923	,646	,592	,465	
n	63	63	63	63	
Problem Çözme					
Pearson Korelasyon	-,093	-,053	-,249*	-,100	,343**
Önem	,471	,678	,049	,438	,006
n	63	63	63	63	63

Tablo 4 incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar görülebilir:

1-Çocukların esneklik puanları ile (0,378) akıcılık ;orijinallik puanları ile akıcılık ($p=,326$) ve esneklik ($p=,422$) puanları arasında $p<0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

2-Çocukların orijinallik puanları ile öğretmenlerin problem çözme becerileri arasında ($-,249$) $p<0,05$ düzeyinde anlamlı ve ters yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Feldhusen ve Treffinger'in öğrenciler üzerindeki yaratıcılık eğitimi ile öğretmenlerin problem çözmeye yönelik tutumlarını incelemişlerdir. Araştırma, 35 okulda görev yapan 408 ilkökul öğretmenleri üzerinde yapılan araştırmada, çocukların yaratıcılık eğitimlerinin öğretmenlerin problem çözme tutumlarından önemli düzeyde etkilendiği belirlenmiştir [20].Elde edilen bulgu araştırmanın verileriyle paralellik göstermektedir.

3.Öğretmenlerin denetim odağı puanları ile problem çözme beceri puanları arasında istatistiksel olarak (0,343) $p<0,01$ düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Phares, içsel ve dışsal denetimli bireylerin problem çözme anında bilgi düzeylerini kullanma yeteneklerini karşılaştırmışlardır. Veriler, içsel denetimli bireylerin karar vermeden önce ilgili uyaran ve ipuçlarına daha fazla dikkat ettiklerini, başarıya daha fazla değer verdiklerini ve kendi yargılarına daha fazla güvendiklerini ortaya çıkarmıştır. Elde edilen bulguların Julian ve Katz, Lefcourt ve arkadaşlarının yaptığı araştırmalarından ve Rotter ve Mulry'nin araştırmalarından elde edilen bulgularla paralellik taşıdığı ifade edilmiştir [21]. Denetim odağının bireyin davranışları üzerindeki etkisini araştıran bazı araştırmacılar bireyin problem çözme becerisi üzerinde etkili bir değişken olduğunu kanıtlamıştır [22].

Phares, iç kontrollü bireyler karar vermeden önce ilgili uyaran ve ipuçlarına daha fazla dikkat etmekte, kendi yargılarına daha fazla güvenmekte, karşılaştıkları problemler karşısında daha aktif çözüm arayışları içine girmekte, sorunlarını çözmeye daha başarılı olduklarını belirtmektedir.

Davis ve Phares [23] içsellersin karşılaştıkları sorunlarla ilgili bilgileri doğrulamayı dışsallardan daha fazla denediklerini ortaya koymuştur. Elde edilen bu bulgu, araştırmadan elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulgularına göre, cinsiyet ile detaylara girme puanı arasında $p=0,05$ düzeyinde, babanın işi ile akıcılık, babanın öğrenim durumu ile detaylara girme, annenin işi ile esneklik, ekonomik düzey ile akıcılık puanları arasında $p<0,01$ düzeyinde; annenin öğrenim durumu ile akıcılık ve orijinallik, çocukların sahip oldukları kardeş sayısı ile detaylara girme puanları arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Öğretmenlerin denetim odağı ve problem çözme becerileri ile sosyo-demografik değişkenlerle ilgili olarak; öğretmenlerin çalışma ortamlarından memnun olup olmaması ile denetim odağı ($p<0,01$) ve problem çözme becerileri ($p<0,05$); insanların memnun edilip-edilemeyeceğine inanma düşüncesi ile denetim odağı ($p<0,01$) ve problem çözme becerileri ($p<0,05$) arasında anlamlı ve doğru yönde bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin problem çözme becerileri puanları ile çocukların orijinallik puanları arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı ve ters yönlü bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir;

- Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların yaratıcı yeteneklerini geliştirmelerine uygun yaratıcı ortamlar sağlanmalıdır.

- Öğretmenlerin tutum ve davranışlarının çocuk üzerindeki önemi bilinmektedir. Bu nedenle, öğretmen yetiştirmede kişilik geliştirici eğitime ve ruh sağlığına önem verilmelidir.

- Okulöncesi eğitimi sırasında yaratıcı düşüncüyü destekleyen ortamlar sağlanarak, çocukların problemlere değişik çözümler bulmalarını desteklenmelidir.

6. KAYNAKLAR

1. San, İ. (1985). Sanatta Yaratıcılık, Yaratıcılık ve Eğitim. TED Yayınları, No:17.
2. Sungur, N. (1997). Yaratıcı Düşünce, 2. Baskı, Ankara: Evrim Yayınları.
3. Dönmez, A. (1985). Denetim Odağı, A.Ü. Eğitim bilimleri Fakültesi Dergisi, C 18, S.1-2, [31-43].
4. Findley, M., L and H., M., Cooper. Locus of Control and Achievement: A Literature Review” , Journal of Personality and Social Psychology, w.44, n. 2, [419-427].
5. Bilgin, N. (1991). Sosyal Psikolojiye Giriş. III. Basım, İzmir: EÜ Basımevi.
6. Rotter, J. B. (1990). Internal Versus External Control of Reinforcemen: A Case History of a variable. American Psychologist, 45
7. Phares, E. J. (1976). Expectancy Changes in Skill and Chance Stiations. Journal of Abnormal and Social psychology, 32, [1331-1333].
8. Torrance, E. P. (1972). Torrance Test of Creative Thinking. Figurel Test Booklet A, Personel Pres.
9. Rıza, E. T. (1999). Yaratıcılığı Geliştirme Teknikleri, I. Baskı, İzmir.
10. Savaşır, I. Şahin, N. H. (1997). Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Kullanılan Ölçekler, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
11. Pala, M. Boran, G. (2000). Çocuk Yuvalarında ve Aileleriyle Birlikte Yaşayan 7-11 Yaş Grubu Çocuklarda Yaratıcılığın İncelenmesi. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi, cilt 1, s.2 Ankara : HÜ.
12. Özben, Ş., Argun, Y. (2000). Sosyo-demografik Özelliklere Göre Üniversite Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeylerinin İncelenmesi. DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi 14:8-17 İzmir.
13. Khothana, J. (1971). Teaching Disadvatage Preschool Children yo Think Creativty with.
14. Pictures, Journal of Education Psychology, 61, 5, [384-386].
15. Aral, N. (1990). Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Dokuz Yaş Grubu Kız Ve Erkek Çocukların Yaratıcılıklarını Etkileyen Bazı Faktörler Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi (Basılmamış). Ankara: AÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü.
16. Tulgay, B. (1997). Yaratıcı Drama Eğitimi Alan ve Almayan Ergenlerin Yaratıcılıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (yayınlanmamış). Ankara: AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
16. Karslı-Tuna, B. (1999). Ortaokul Birinci Sınıfa Devam Eden İş Eğitimi Dersi Alan ve Almayan Çocukların Yaratıcılıklarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (basılmamış). Ankara: AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
17. Şen, H. (1999). “ Yaratıcı Düşünmenin Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinde İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: DEÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
18. Sungur, N. (1998). “Yaratıcı Sorun Çözme Programının Etkililiği Eğitim Yönetimi Teftişi bölümü Öğrencilerine İlişkin Bir Deneme”, Doktora Tezi (yayınlanmamış). Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.
19. Küçükkaragöz, H. (1998). “İlkokul Öğretmenlerinde Kontrol Odağı ve Öğrencilerin Kontrol Odağının Oluşumuna Etkileri”. (yayınlanmamış doktora tezi), İzmir: DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
20. Çetingöz, D. (2002). Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişiminin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış). DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
21. Gazali, M.A., Cleary., G.W.Walster and J. Gazali (1973). “Relationship Between the Internal-External Control Construct and Achievement”. Journal of Educationan Psychology, W.64, n.1, [9-14].
22. Yeşilyaprak, B. (1990). “Gençlerde Denetim Odağı ve Ön Koşulları”. Ankara V. Ulusal Çocuk Psikolojisi Kongresi. İzmir: EÜ. Edebiyat Fakültesi Yayını Sayı:8
23. Davis, W.L., Phares (1967). Internal-External Control as a Determinant of Information-Seeking In a Social Influence Situation. Journal of Personality, 35, [547-561].